

ПРОЕКТ „АКТИВНИ ГРАЖДАНИ ЗА  
ЕНЕРГИЙНО НЕЗАВИСИМИ ОБЩИНИ

## ПРЕДЛОЖЕНИЯ

За изготвяне на Програма за законодателни промени,  
ускоряващи прехода към зелена енергия с участието  
на гражданите

Този документ е създаден в изпълнение на **ПРОЕКТ „АКТИВНИ ГРАЖДАНИ ЗА ЕНЕРГИЙНО НЕЗАВИСИМИ ОБЩИНИ “**, който се осъществява с финансовата подкрепа на Исландия, Лихтенщайн и Норвегия по Фонд Активни Граждани България в рамките на Финансовия механизъм на Европейското икономическо пространство. Основна цел на проекта е повишаване на гражданската осведоменост в общините Костинброд, Панагюрище, Трявна и Дряново и енергийната демокрация, посредством колективни действия за подкрепа на енергийния преход.

Цялата отговорност за съдържанието на документа се носи от “Асоциация на българските градове и региони” /АБГР/ и при никакви обстоятелства не може да се приема, че този документ отразява официалното становище на Финансовия механизъм на Европейското икономическо пространство и на Оператора на Фонд Активни граждани България.

## СЪДЪРЖАНИЕ

<b>1. УВОД</b> .....	<b>5</b>
<b>2. Предложения за промени в Закона за енергетиката за балансирано развитие на генериращите мощности и постигане на висока енергийна сигурност</b> .....	<b>7</b>
(1) Да се създаде Национален съвет за стратегическо развитие на енергетиката ...	7
(2) Механизми за прозрачност и реална публичност на енергийната стратегия.....	8
(3) Национална програма за приложение на термопомпени инсталации .....	9
(4) Санкции срещу мощности, неучастващи в механизма за регулиране на товара на електроенергийната система .....	10
(5) Национална програма за развитие на мощностите за производство на електроенергия от ВИ.....	11
(6) Задължително оборудване със системи за съхранение на електроенергията на ВЕИ мощности над 1 МВ.....	12
(7) Солидарен механизъм за изграждане на системи за съхранение на енергията	13
(8) Мораториум за нови мощности над 1 МВп без инсталации за съхранение на енергията.....	14
<b>3. Предложения за промяна на законодателството навлизане на дигитализацията в енергетиката</b> .....	<b>14</b>
(9) График за въвеждане на интелигентни цифрови системи в четири функционални области .....	14
<b>4. Предложения за промени в ЗЕВИ и ЗЕ за изпълнение на новата европейска Директива за енергията от възобновяеми източници</b> .....	<b>17</b>
(10) Увеличаване на дела на ВИ за отопление и охлаждане.....	17
(11) Ускоряване на разрешителните режими и премахване на административните бариери .....	18
(12) Въвеждане в зелената енергетика и в енергетиката на разпределено производство, потребление и съхраняване на енергията на уведомителни режими с декларация на изпълнението под отговорност на собственика .....	19
<b>5. Предложения за промени в законодателството за развитието на енергийни общности, разпределеното производство и електромобилността:</b> .....	<b>20</b>

(13) Въвеждане на максимален срок за разрешаване на изграждането на директни електропроводи и топлопроводи за обслужване на енергийни общности .....	20
(14) Облекчения в местните данъци и такси за обекти с високо потребление на енергия от ВИ .....	21
(15) Задължителни минимални технически изисквания към инфраструктурата за бързо правотоково зареждане .....	22
(16) Забрана за техническо диспечирание на електрозарядната инфраструктура извън територията на България. Включване на обектите за управление на бързата зарядна инфраструктура в определението на стратегическите обекти .....	23
(17) Цели по общини за развитие на електрическата мобилност .....	26
(18) Защита срещу икономически неефективни дейности в сферата на електрическата мобилност с възможен корупционен елемент.....	27
(19) Изключение за кредитно финансиране на проекти в областта на зелената енергия и електрическата мобилност с участие на общините .....	28
(20) Признаване на бързата зарядна инфраструктура като критична .....	29
(21) Признаване на монополното положение в зареждането на електрически превозни средства като заплаха за националната транспортна сигурност .....	30
(22) Задължения на собствениците на бърза зарядна инфраструктура за поддръжка и профилактика на зарядните станции .....	31
(23) Да се въведе законово изискване за специален подзаконов акт – наредба за организацията и дейността на бързата зарядна инфраструктура .....	32

## 1. УВОД

Българското законодателство е в процес на преход от монополен модел на организация на енергийния сектор, в който актори са лицензирани от държавата дружества - оператори и търговци, към модел на разпределено производство, обмен и потребление на енергия в който водеща роля принадлежи на неспециализирани дружества и физически лица, използващи технологиите на зелената енергия, преди всичко, собственици на сгради, обекти и имоти.

Преходът към зелена енергия е от една страна ориентиран към гражданите, чиито интерес е в неговия фокус, а от друга – той е технологично невъзможен без прякото участие на гражданите, като собственици на обект, сгради и имоти в които се генерира и консумира «на място» зелена енергия.

Този дуализъм на зелената енергия (тя е насочена към интереса на гражданите, но и широкото и въвеждане е невъможно без прякото участие на гражданите като организатори на проекти) и на ролята на гражданите, едновременно като бенефициенти и инвеститори представлява сериозно предизвикателство към правовата среда:

- законодателството, в неговата част касаеща енергетиката е възникнало и се е развивало в условието на водеща роля на естествените монополи в сектора и не само структурно, но и семантично отразява модела на централизираната енергетика;
- растящата роля на зелената енергия има нужда от собствено системно място и законодателно пространство, което се разширява постъпателно и в постоянен, трдуен процес на адаптация и баланс на интересите на инвеститорите и акторите;
- растящата роля на гражданите в прехода към зелена енергия има нужда от собствени законодателно-нормативни форми, които възникват постепенно, в резултат на развитие на съществуващи нормативни актове. Всички рецепти за прехода към зелена енергия са национални, което принуждава законодателите да търсят местни форми на въвеждане и участие на гражданите.

Европейския зелен пакт силно ускори и направи в пъти по-интензивен естествения преход към зелена енергия и постави остро въпросите за участието на гражданите: Европейският Съюз декларира политическа воля да намали драстично своите емисии на парникови газове и да достигне климатична неутралност до 2050 г. Текущите цели за този преход бяха одобрени през декември 2020 г. чрез таргет от 55% (от нивата през 1990 г.) до 2030 г. за намаляване на нетните емисии на Съюза. През последните две години бе подготвен и концептуалния пакет „Подготвени за цел 55“ който набелязва целите и действията на Европейския Съюз в енергийния преход. Оттук, българското законодателство има следните конкретни насоки за развитие по отношение на прехода към зелена енергия:

- транспониране и имплементиране на европейските директивни норми;

- адаптация на секторния нормативен пул и на общата нормативна база към европейските регламенти, задължителни за пряко изпълнение;
- структурна концептуализация на въвеждането на нетипичния за енергетиката правен субект и икономически актор - гражданите - в законодателната среда на зеления преход (чрез общо законотворческа и структурноприложна дейност на Народното събрание и институциите, надарени със законодателна инициатива);
- поетапни и постъпкови законодателни промени, осигуряващи прехода към зелена енергия с участието на гражданите.

Ключовият императив в нормотворческата дейност на сегашния етап на зелен преход е **ускоряването** - от една страна, зеленият преход е естествен технологичен процес, който се развива бавно поради консерватизма на сектор енергетика, от друга, все още не е достигната точката на спонтанен ръст на сектора на масовата зелена енергия и административната инерция постоянно се стреми да забави и маргинализира този ръст.

От практическа гледна точка, всички законодателни промени, ускоряващи прехода към зелена енергия с участието на гражданите, за да бъдат ефективни и да се интегрират в единната европейска политика на действие

- трябва да следват магистралните линии за развитие на сектора на зелената енергия, одобрени от Европейския Съюз и потвърдени в пакета „Подготвени за цел 55“: развитие и навлизане на енергията от възобновяеми източници, повишаване на нивата на енергийната ефективност в индустрията и гражданския сектор на Съюза, фокус върху енергийните характеристики на сградите, главен консуматор на енергия на този етап на развитие, и – декарбонизация, която има както финансов, така и екологичен фундаментален аспект.

Също така, в законотворческата дейност в енергетиката трябва да се имат предвид императивните цели на енергийната стратегия на Европейския Съюз, които са:

- преразглеждане на цялата рамка на ЕС в областта на климата и енергетиката до 2030 г. с цел допълнително активизиране на усилията на ЕС за насърчване на енергийната ефективност и увеличаване на дела на енергията от възобновяеми източници;
- гарантиране на стабилни доставки на енергия на достъпни цени в ЕС;
- по-нататъшно изграждане на интегриран и взаимосвързан енергиен пазар;
- намаляване на емисиите на метан в енергийния сектор.

За постигането на тези цели Европейският Съюз ще преразгледа няколко основополагащи нормативни акта: Директивата за енергията от възобновяеми източници, Директивата за енергийната ефективност, Директивата за енергийните характеристики на сградите и третия енергиен пакет за газ с цел регулиране на конкурентните декарбонизирани пазари на газ.

По отношение на посоката на законодателните промени в синхрон с европейското законодателство е важно да се отбележи следното:

- Предложеното преразглеждане на **Директивата относно енергийната ефективност** включва цел за енергийна ефективност от 36% за крайното потребление на енергия и 39% за първичното енергийно потребление в сравнение с настоящата водеща цел от 32,5%.
- Едновременно с това, настоящата цел, определена в **Директива за енергията от възобновяеми източници** за 2030 г. е 32% дял на енергията от възобновяеми източници в икономиката на ЕС. Според преразгледаното предложение на Европейската Комисия този дял трябва да достигне най-малко 40% от енергията на енергийния пазар на Европейския Съюз до 2030 г.
- В процеса на преход чиста енергия се осъществява интегрирането на големи количества променливо производство на слънчева и вятърна енергия, чиято върхова мощност не съвпада с моментите на върхово търсене. Това разминаване изисква по-усъвършенствано управление, чрез дигитализация, на електрическите мрежи.

## 2. Предложения за промени в Закона за енергетиката за балансирано развитие на генериращите мощности и постигане на висока енергийна сигурност

### (1) Да се създаде Национален съвет за стратегическо развитие на енергетиката

*Да се регламентира създаването на Национален съвет за стратегическо развитие на енергетиката, в който да участват представители на основните енергийни дружества, енергетици с опит в управлението на отрасъла, ветерани, представители на профсъюзите, юристи, еколози, НПО и организации за защита на потребителите.*

#### **Необходими действия**

Да се инициират от страна на заинтересовани обществени организации в енергетиката срещи с председателя на правителството и с министрите на енергетиката, икономиката и иновациите и растежа за да се обсъди създаването на Национален съвет.

Като образец по аналогия може да се използва опита на Националния енергиен борд, съществувал като консултативен органи към Министъра на енергетиката през 2014 – 2015 г.

#### **Мотиви**

Отсъствието на ясна национална идеология - цели и принципи за развитието на сектор енергетика и оттам, отсъствието на национална стратегия за навлизане на зелената енергия, за механизмите за целеполагане и контрол на състоянието и резултатите в сектора и за принципите, целите и условията на баланса между традиционна (централизирана) и зелена (разпределена) енергетика сериозно лимитира инвестиционния процес и навлизането на нови технологии, научни разработки и иновативен кадрови и експертен потенциал в енергетиката.

Без национални стратегически нормативни документи е на практика невъзможно да се оцени настъпилото развитие, предстоящи промени в средата, да се констатира изпълнението на поставените национални цели и показатели, да се осигури прозрачност в енергийните сектори и в работата на структуроопределящите компании, да се дават адекватни политически заключения по динамиката на сектора в световен и регионален мащаб и да се идентифицират заплахи от национално ниво.

Отсъствието на национална идеология в енергетиката дава възможност за политически волунтаризъм и отнема демократизма и възможността за дебат и позитивна критика в полза на гражданите.

### **Оценка на въздействието**

През 2014 г. по съвместна инициатива на електроразпределителните дружества и на националните ВЕИ асоциации бе създаден Националният енергиен борд – дискуссионен и консултативен органи с широко професионално представителство. За няколко месеца активна дейност Борда предизвика фундаментални промени в прозрачността на работа на държавните енергийни дружества – преди всичко на НЕК, включително, преминаване към проекто-ориентирано счетоводство с разделяне на приходите и разходите по функционални направления, въвеждане на прозрачен за обществеността модел на ценообразуване на Държавната комисия за енергийно и водно регулиране.

Положителният опит от дейността на Националния енергиен борд, фундаменталните резултати за развитието на националната енергийна доктрина и изветляването на сектора, краткото съществуване на Борда показват, че подобен постояннодействащ орган би оказал значителен положителен ефект върху развитието на гражданската средата и прозрачността.

### **(2) Механизми за прозрачност и реална публичност на енергийната стратегия**

*Бъдещата нова енергийна стратегия да бъде съпроводена с ефективни механизми за обществено обсъждане и гласувана в НС. Към нея да бъдат формулирани нормативни изисквания за представяне както на стратегическите цели с хоризонт 2050 г. така и на резултатите от анализите на интегралните икономически ефекти и въздействието върху околната среда от основните дейности, макроикономическа обща рамка на паричните потоци в отделните сектори в енергетиката и индустрията, за анализ за съвместимостта с европейското право.*

### **Необходими действия**

Да се проведат срещи между заинтересовани организации в енергетиката и Министъра на енергетиката (евентуално - с министър-председател или заместник министър-председатели) за да се представи концепцията за механизми на прозрачност преди да бъде определена работна група за изготвяне на енергийната стратегия на Република България. Да бъдат проведени аналогични срещи с парламентарно представените партии.

Резултатите от проведените срещи да бъдат представени чрез медиите на широката общественост.



## **Мотиви**

Опитът от последните 35 години показва, че нито една от съставените на експертно ниво енергийни стратегии на РБългария не са били обективно и изчерпателно конструирани и изпълнени със съдържание. Обратното, всички експертни екипи – съставители са неизбежно ангажирани с дневния ред и тактическите цели на излъчилите ги правителства, респективно – политически сили. Като резултат, практиката показва, че финалните документи на енергийната стратегия имат не стратегическо и национално, а тактическо и тясно-партийно, дори тясно-групово съдържание и насоченост и не са изиграли дългосрочната роля на указател, репер и коректив, която е основна цел на националния стратегически документ в енергетиката.

## **Оценка на въздействието**

Като правило, всички енергийни стратегии на Република България до сега се изготвят от непрозрачно формирани работни групи, които на практика следват границите на тяснопартийни политики и цели. Въвеждането на механизми за прозрачност и реално обществено участие при изработването на енергийната стратегия ще се отрази положително върху средата на създаване на документа, ще гарантира отразяването на алтернативни експертни позиции, ще повиши ефективността на документа и ориентацията на съдържанието му към реални национални цели и ценности в енергетиката.

### **(3) Национална програма за приложение на термопомпени инсталации**

*Регламентиране на отговорността за разработване, изпълнение и контрол на национална програма за приложение на термопомпени инсталации в домакинства и индустрията, куплирани с производство на електроенергия от ВИ.*

## **Необходими действия**

Да се проведат срещи с парламентарно представените политически сили за да се постигне експертен консенсус относно необходимостта от активни законодателни промени в поддръжка на въвеждането на термопомпените технологии, по примера на водещите европейски държави.

## **Мотиви**

България е държава, разположена на границата между умерения и субтропичния климатични пояси, където атмосферната топлина и слънцегреенето не са достатъчни за сградно-приравнено локално производство на топлина от слънчева енергия през зимните месеци, но климатичните условия предполагат достатъчно високи нива на средногодишно акумулиране на топлинна енергия в повърхностните почвени слоеве. Потенциалът за добиване на геотоплинна енергия (нископотенциални топлина и студ от повърхностните почвени слоеве, до дълбочини, които не засягат местните геотермални тела) в България е висок и позволява изграждането на компактни, високопродуктивни локални геотермални инсталации с мощност, достатъчна за целогодишното захранване с топлина и студ на ниско и средноедтажни жилищни и административни сгради.

Огроман пропуск на българското енергийно законодателство е отсъствието на норми, стимулиращи икономическата среда в областта на геотоплинната енергия. Геотоплинната енергия има много висока икономическа възвращаемост, реализира се чрез локални сградни инсталации и щади геотермалните тела, чието използване изисква специална предварителна оценка и по-висок клас технологии. Съчетаването с Умни Мрежи и инсталации за локално производство на запазваща енергия от ВИ прави геотоплинните инсталации напълно автономни топлофикационни съоръжения с много висок показател на намаляване на емисиите.

### **Оценка на въздействието**

Опитът на държавите от централна и южна Европа с традиции в термopомпените инсталации показва постигането на стабилни високи финансови спестявания и съпровождащо повишаване на ефективността на Крайното Енергийно Потребление, които са характерни за сгради, оборудвани с топлофикационни системи, базирани на термopомпено оборудване. Предварителните оценки показват, че в зависимост от заменяния топлинен източник, интензивността на отоплението и приложението на мерки за повишаване на енергийната ефективност на сградите периодът на изплащане в термopомпени топлофикационни инсталации е между 18 и 60 месеца – тоест, достатъчно привлекателен от гледна точка на инвеститорите.

#### **(4) Санкции срещу мощности, неучастващи в механизма за регулиране на товара на електроенергийната система**

*Въвежда се отрицателна цена на произведената електроенергия от мощности не предоставящи системни услуги и в техническа невъзможност да изпълнят диспечерски разпоредения по управление на товара в системата.*

### **Необходими действия**

Бавното и колебливо навлизане на технологиите на регулацията на товарите в контекста на националната електроенергийна система, поради тяхната относително висока цена, се счита за нормална търговска практика у нас, въпреки че се отразява отрицателно върху цените на балансиране и цялостната управляемост на системата. За да се прекрати периода на пасивно изчакване от страна на институциите е необходимо от страна на заинтересованите нестопански организации в енергетиката да се инициира обществена дискусия с участието на Министерството на енергетиката, ЕСО, заинтересованите пазарни участници и парламентарно представените политически сили и да се постигне обществен консенсус за законови промени в Закона за енергетиката и свързаната нормативна база.

Ролята на Електроенергийния Системен Оператор /ЕСО/ в стимулирането на механизма за регулиране на товара на електроенергийната система е ключово, задължително са необходими предварителни консултации между заинтересованите обществени организации и ЕСО, за въвеждане на санкции срещу мощностите, неучастващи в механизмите на диспечерско регулиране на товара.

## **Мотиви**

Повишаването на нивото на дигитализация на енергийните системи е основно техническо условие за постигане на целите на Зеления Пакт за Европа и предпоставка за повишаването на ефективността на използване и конкурентното съчетаване на източниците на енергия в националните системи. Наличието на енергийни инсталации, които не поддържат минималните нива и изисквания за активен дигитален контрол създава острови на неуправляемост, които не дават възможност за ефективно диспечирание по параметри на енергийната система. Интересите на собствениците на енергийни инсталации и преди всичко – на генериращи мощности често не отразяват европейските и национални стратегически цели, макар и да съвпадат с тях. За повишаването на нивото на дигитализация са необходими ефективни мерки преди всичко за намаляване на сегмента на неуправляеми мощности, които трябва да понесат справедлива и конкретна икономическа отговорност за предизвикани от тях дисбаланси в енергийната система.

## **Оценка на въздействието**

Въвеждането на санкции срещу мощности, неучастващи в механизма за регулиране на товара на електроенергийната система ще доведе до много бърза дигитализация на генериращите мощности. Предвид пренебрежимия размер на капиталовите разходи за дигитализация на неучастващите в балансиращия пазар мощности в сравнение със средните оперативни разходи в сегмента на електрогенерацията няма да се констатира забележимо повишаване на фона на пазарните цени.

## ***Предложения за промени в ЗЕВИ:***

### **(5) Национална програма за развитие на мощностите за производство на електроенергия от ВИ**

*Бъдещото развитие на мощности за производство на електроенергия от ВИ от 2024 г. да се основава на национална програма, съобразена с Националния план за енергетика и климат, отговорността за разработването на която да са Министерство на енергетиката (по силата на чл.50 от ЗЕ), ЕСО и АУЕР с указани квоти за отделните региони, по видове ВИ и нива на мощности, в зависимост от възможностите на мрежата, спазвайки принципа LCP.*

## **Необходими действия**

От страна на обществените организации в енергетиката да се инициира обществена дискусия, в резултат на която Министерство на енергетиката, ЕСО и АУЕР да поемат съгласуван с политическите сили ангажимент за разработване на Национална програма за развитие на мощностите за производство на електроенергия от ВИ, като се има предвид, че ред засегнати търговски структури и групи за лобиране не са заинтересовани от въвеждането на системен ред в сектора на енергията от ВИ.

## **Мотиви**

Опитът на последните 15 години показва, че производството на електроенергия от ВИ у нас нарастваше хаотично, под влияние на частни и политически мотиви и интереси и не бе съобразено нито с националния интерес в сферата на енергетиката, нито с дългосрочните икономически интереси на инвеститорите. Често инвеститорите във ВЕИ изпадаха в положение на промяна на икономическите условия поради липса на експертна информация от страна на правителството за развиващи се макроикономически процеси от една страна, или от мерки, приемани на национално ниво за регулация на системата, но без оглед на последствията за реализираните вече инвестиции, от друга. Приемането на национална програма за производство на електроенергия от Вис конкретни технически параметри е необходимо условие както за нарастващото развитие на сектора на чистата енергия като конкурентен на сектора на традиционните генерации на електроенергия, така и за изсветляване на инвестиционната среда в него.

## **Оценка на въздействието**

Разработването и обновяването на Национална програма за развитие на мощностите за производство на електроенергия от ВИ ще доведе до успокояване на цените на електроенергията и ще направи в дългосрочна перспектива инвестирането в балансиращи и акумулиращи мощности, както и развитието на автомобилния електротранспорт.

Също така, ще може да бъде преодолян съществуващия диспарат между големите ВИ паркове и малките локални инсталации за разпределено производство на енергия от ВИ.

### **(6) Задължително оборудване със системи за съхранение на електроенергията на ВЕИ мощности над 1 МВ**

*Регламентиране на задължението за поетапно оборудване на всички действащи фотоволтаични инсталации с мощност над 1 МВт (електрическа) със системи за съхранение на електроенергията до ниво в диапазона 60-100% от пиковото производство на инсталацията и с технически възможности за активиране на съхраняването ѝ и освобождаването ѝ в мрежата по диспечерско разпореждане.*

## **Необходими действия**

Поради неустойчивата цена на различните типове литиевите елементи за батерии (към момента – основна технология за изграждането на търговски системи за съхраняване на енергията) задължението за изграждане на сторидж системи трябва да бъде съобразено с условие за оценка на рентабилността на инвестиционните проекти.

## **Мотиви**

*Основна характеристика на ВЕИ е нерегулярното и непредвидимо моментно производство на енергия. За да се използва ниската икономическа цена на енергията от*

*ВИ и да се даде възможност за растеж в сектора на чистата енергия е необходимо да се въведе възможността за локално съхраняване на произведената енергия от ВИ и за нейното диспечерско управление.*

### **Оценка на въздействието**

Оборудването със системи за съхранение на електроенергията на ВЕИ мощности над 1 МВт ще предизвика бързо изравняване на пиковите и извънпиковите ценови нива и ще създаде икономически условия за по-нататъшното развитие на сектора на ВИ и на зелената енергия като цяло.

### **(7) Солидарен механизъм за изграждане на системи за съхранение на енергията**

*Да се регламентира солидарен механизъм за всички ВЕИ инсталации (единични или клъстери) за изграждане на системи за съхранение на енергията*

### **Необходими действия**

От страна на обществените организации в енергетиката да се инициира многогодишна обществена дискусия с участие на Министерството на енергетиката, общините и заинтересованите институции, която да предизвика разработването на целеви политики в няколко области (социални и данъчни политики, социална агитация и общински дейности), които да бъдат реализирани и адаптирани в продължения на няколко последователни политически цикъла.

### **Мотиви**

Характерни за пазара на системи за съхраняване на енергията са много високи цени за малки сторидж системи и силно намаляване на цените до около 1 МВтч инсталиран капацитет. За собствениците на малки инсталации често е икономически неизгодно изграждането на батерийни системи, но при обединяване на усилията от няколко собственика и закупуване на модулни инсталации по обща цена ефективността на инвестицията силно се повишава.

За създаването на трайна икономическа тенденция е необходимо да се въведе гъвкава нормативна база, която да регламентира обединенията на собственици за съвместно инвестиране и управление на разпределени сторидж системи като Енергийни Общности, за които да е в сила преференциален съгласувателен режим на строителните дейности.

### **Оценка на въздействието**

Възникването на национално приет солидарен механизъм за всички ВЕИ инсталации (единични или клъстери) за изграждане на системи за съхранение на енергията ще доведе до повишаване на ефективността на оползотворяване на енергията от ВИ, произвеждана от малки инсталации за разпределена генерация и в Енергийни Общности и ще повиши тяхната икономическата привлекателност за малките инвеститори.

**(8) Мораториум за нови мощности над 1 МВт без инсталации за съхранение на енергията**

*Считано от 1.01.2025 г. да се въведе мораториум за присъединяване към мрежата на нови фотоволтаични инсталации с мощности над 1 МВт, които нямат инвестиционна програма и бизнес план за поетапно оборудване на системи за съхранение на енергията до ниво в диапазона 60-100% от пиковото производство на инсталацията, и които към момента на въвеждане в експлоатация не са изградили най-малко 30% от планираните в бизнес-плана акумулиращи мощности.*

**Необходими действия**

Във връзка с предложението по т.6 да се инициира приемането на промени в Закона за енергията от възобновяеми източници и в Закона за енергетиката.

**Мотиви**

Настоящото предложение е в допълнение на предложението по т.6.

**Оценка на въздействието**

Въпреки необходимите капиталови разходи за разполагане на инсталации за съхранение на енергията, цените на енергията от ВИ няма да нарастнат дори в краткосрочна перспектива, поради бързия положителен ефект от балансиране на снабдяването с енергия, което, също така, ще доведе и до промяна на потребителските навици на енергийните консуматори.

Като цяло, много бързо ще се намали разликата между върховите и извънвърховите цени в денонощието.

### **3. Предложения за промяна на законодателството и навлизане на дигитализацията в енергетиката**

**(9) График за въвеждане на интелигентни цифрови системи в четири функционални области**

Чл.21, ал.1, т.20 от Закона за енергетиката се променя както следва:

(Комисията за енергийно и водно регулиране:)

*20. до 30 юни 2025 г. по предложение на операторите на мрежите извършва оценка на инвестиционните програми на операторите на мрежи по отношение на въвеждането на интелигентни системи за измерване и изготвя графици за въвеждането им, като гарантира оперативната съвместимост на интелигентните системи за измерване*

*при отчитане на подходящи стандарти, най-добри практики и значението им за развитието на вътрешния пазар на електрическа енергия и природен газ.*

*Графикът за въвеждането на интелигентните системи за измерване на електрическата енергия е със срок до 31 декември 2030 година, като до 31 декември 2024 година се осигурява възможност за присъединяване на клиентски системи с балансово отчитане на енергията в енергийни общности в етажни собственоности и в териториално обособени групи обекти на потребители към преносната и разпределителните мрежи с общ интелигентен електромер до 31 декември 2024 година, до 31 декември 2025 година се осигурява оперативно свързване с цел обмен на данни на системите на операторите на мрежи със системите за диспечирание, профилактика и контрол на оператори на електрозарядни точки за обслужване на електрически превозни средства, оборудване с интелигентни електромери на 100 на сто от клиентите до 31 декември 2028 година, оборудване с интелигентни системи за диспечирание и контрол на 100 на сто от съоръженията за трансформиране на електрическа енергия от ниво високо на ниво средно напрежение и от ниво средно на ниво ниско напрежение до 2030 година.*

### **Необходими действия**

Операторите на мрежи осигуряват оперативна съвместимост на системите за диспечирание и управление мрежите със системите за контрол на обекти в частни инсталации, включени в енергийни общности и мрежи от електрозарядна инфраструктура, като по този начин осигуряват възможност за бързо развитие на енергийните общности за разпределено производство и потребление на енергия от ВИ и на електрическата мобилност.

### **Мотиви**

Въвеждането на цифровите технологии както в електроенергийните системи на лицензирани оператори, така и в частните инсталации на потребители на електрическа и топлинна енергия е решаващ фактор както за изграждането и интегрирането на все по-голям дял на променливи възобновяеми енергийни източници, особено в урбанизирана среда, така и за подобряване на надеждността на мрежите. Особено важно е въвеждането на цифровите технологии за крайните потребители обединени в енергийни общности, които са фактор за подобряване енергийната ефективност, за подобряване на материалното благосъстояние и за намаляване на емисиите.

Дигитализацията включва четири аспекта на въвеждане на цифровите технологии в енергетиката:

първо, присъединяване на клиентски системи с балансово отчитане на енергията в енергийни общности. От практическо значение за развитието на зелената енергетика са енергийните общности, които се изграждат в етажни собственоности и в териториално обособени групи обекти на потребители за съвместно разпределено производство и потребление на енергия от ВЕИ и за експлоатация на съоръжения за подобряване на енергийната ефективност и за съхраняване на енергия. За такива енергийни общности е от

решаващо значение възможността за интелигентно използване на пълната предоставена от мрежовите оператори електрическа и топлинна мощност на обектите на потребители в тях, което се осъществява като се премине към измерване с общ интелигентен електромер /топломер. Използването от общността на цялата предоставена мощност позволява инсталирането на вързи станции за зареждане на електрически зарядни средства с висока мощност;

второ, инсталациите за разпределено производство и потребление на енергия от ВИ в енергийни общности са основен източник на енергия за масово зареждане на електрически превозни средства, които преодоляват ограниченията на техническия капацитет на преносната и разпределителните мрежи. Енергийните общности за разпределено производство, потребление и съхраняване на енергия от ВИ управляват включените в тях енергийни обекти в частни инсталации чрез общи интелигентни системи с изкуствен интелект, които дават възможност за диспечирание, контрол, отдалечена диагностика и профилактика на аварийността в енергийните обекти.

Особено значение за функционирането на националната енергийна система имат частните системи за оперативно-техническо управление на мрежи от електрозарядна инфраструктура за електрически превозни средства, които са съществен консуматор на енергия както произведена от ВИ в енергийни общности, така и на енергия, доставяна от операторите на мрежи. Оперативната съвместимост за обмен на данни за предстоящото ползване на енергия и за оперативното състояние на електрозарядната инфраструктура е от съществено значение за управлението на преносната и разпределителните мрежи на местно ниво.

Друг важен фактор за по-доброто управление на мрежите при повишаване на броя на енергийните общности за разпределено производство на енергия от ВИ и за съхраняване на енергия и на интелигентната двупосочна зарядна инфраструктура е възможността на частните енергийни обекти да извършват балансиране на товара в условията на оперативна техническа координация с преносната и разпределителните мрежи.

За осигуряване на координация между цифровите системи на лицензираните оператори на мрежи и операторите на частни системи в енергийни общности е необходимо те да бъдат оперативно свързани с цел обмен на данни и проактивно диспечирание. Увеличаването на броя на интелигентните частни енергийни обекти и системи също така ще доведе до необходимост от обмен на информация за предстоящи промени в потреблението, за предстоящи профилактики, обслужване и въвеждане на нови енергийни общности в частните инсталации и инсталирането или промяната на работната мощност и режимите на работа на точките от електрозарядната инфраструктура, които имат значение за управлението на преносната и разпределителните мрежи.

Посочените аргументи се отнасят и към цифровите системи за управление на затворените разпределителни системи, които са еднотипни по организация и действие със системите на енергийните общности.



трето, оборудването с интелигентни електромери на обектите на крайни клиенти е от рашаващо значение за по-добро и ориентирано към клиента обслужване на потребителите на енергия. Интелигентните електромери дават възможност на потребителите да получават в реално време или в приближени интервали на информация за своето потребление и за неговите особености, което им позволява да изграждат устойчиви и ефективни потребителски модели на поведение. Също така, въвеждането на интелигентни електромери намалява оперативните разходи на операторите за отчет на потреблението и създава условия за трайно понижаване на цената на мрежовите услуги.

Оперативната съвместимост на интелигентните системи на операторите на мрежи и на енергийните общности дава възможност потребителите да получават данни за своето потребление и поведение като клиенти на мрежите чрез системите на енергийните общности, което ще повиши предвидимостта и комфорта на ползване на енергия, независимо какъв е нейният източник – локален в енергийната общност или е доставяна чрез преносните и разпределителни топлинни и електрически мрежи;

четвърто, интелигентните системи за диспечирание и контрол на съоръженията за трансформиране на електрическа енергия в преносната и разпределителните мрежи (трансформаторни подстанции, постове и други) създават възможност за проактивно управление на мрежите и силното намаляване на тяхната аварийност и цена на обслужване. Дигитализацията на мрежовите съоръжения дава възможност за намаляване на регламентираното ползване на енергия и на оперативните разходи на операторите като цяло и създава условия за намаляване на цените на мрежовите услуги.

#### **Оценка на въздействието**

Въвеждането на интелигентни цифрови системи е свързано с инвестиционни разходи както на операторите на мрежи, така и на частните инвеститори – потребители, собственици на обекти и участници в енергийни общности. Дигитализацията в енергетиката, когато е обвързана с въвеждането на технологии за разпределено производство, потребление и съхранение на енергия от ВИ дава възможност за висока възвращаемост в сферата на проектното финансиране и е икономически изгодна. Дигитализацията в енергетиката ще повиши рентабилността и конкурентността на българската икономика и ще създаде условия за възникване на нова заетост.

## **4. Предложения за промени в ЗЕВИ и ЗЕ за изпълнение на новата европейска Директива за енергията от възобновяеми източници**

### **(10) Увеличаване на дела на ВИ за отопление и охлаждане**

*Целите на дела за ВИ за отопление и охлаждане трябва да се увеличават постепенно, с 0,8 на сто на година до 2026 г. и 1,1 на сто от 2026 г. до 2030 г.*

### **Необходими действия:**

- Формулиране на законодателни изисквания за промени в структурата на ПЕП за домакинства, индустрията и топлофикационните дружества;
- Регламентиране отговорността за разработване, изпълнение и контрол на национална програма за приложение на термо-помпени инсталации в домакинства и индустрията, куплирани с производство на електроенергия от ВИ;
- Включване в правителствената програма за стратегическо развитие на дейности за привличане на инвестиции в производството на термо помпени инсталации („Марица изток“);

### **Мотиви**

Настоящото предложение се прави в съответствие и за изпълнение на националните цели на РБългария в рамките на законодателството на Зеления Пакт за Европа.

### **Оценка на въздействието**

Технологиите за използване на енергия от ВИ за отопление и охлаждане са едни от технологиите за зелена енергия с най-висока ефективност на оползотворяване на свободни енергии в природата и съответно – с най-висок икономически ефект. Повишаването на целите за дела на ВИ за отопление и охлаждане ще доведе до намаляване на крайните потребителски цени и оттам – ще увеличи ефективността на икономиката.

### **(11) Ускоряване на разрешителните режими и премахване на административните бариери**

*Ускоряване на разрешителните режими и премахване на административните бариери в процедурите по предоставяне на терени, ОВОС и присъединяване към мрежата за проекти на биомаса и на беземисионни WtE проекти.*

### **Необходими действия**

Да се проведе цялостна рекапитулация и нормативна реформа на законодателството в областта на административните процедури в енергетиката с цел – намаляване на реалните срокове на административните режими.

Подобна реформа е възможна само при условието на политически консенсус и ангажимент на политическите сили след постигането на разбиране на същността на проблемите в обществото и постигането на обществен консенсус. За целта е необходимо от страна на обществените организации в енергетиката да бъде иницирана дългосрочна обществена дискусия чрез медиите с постепенно въвчване по интереси на все по-широки кръгове заинтересовани инвеститори: от едри инвеститори, до малки фирми и домакинства.

## Мотиви

Основна пречка за широкото навлизане на проекти за производство на енергия от биомаса и на беземисионни WtE проекти са усложнените, многостепенни и рекурсивни административни процедури в сектора.

Необходим е преглед на приложимото законодателство за съгласуване и разрешаване на проекти с биомаса и на беземисионни WtE проекти на предмет неговата практическа приложимост и съответствие на националните цели и задачи в областта на чистата енергия.

## Оценка на въздействието

Ускоряването на разрешителните режими и премахването на административните бариери ще доведе до рязко подобряване на инвестиционната среда във ВЕИ сектора и оттам – ще увеличи обема на произвежданата енергия от ВИ, особено в сегмента на производство на енергия от малки разпределени генерации.

### **(12) Въвеждане в зелената енергетика и в енергетиката на разпределено производство, потребление и съхраняване на енергията на уведомителни режими с декларация на изпълнението под отговорност на собственика**

*Да се разреши прилагането на "уведомителен режим с декларация на изпълнението под отговорност на собственика" за изграждане на мощности за производство и ползотворяване на чиста енергия - фотоволтаични инсталации, термопомпени инсталации, на инсталации за съхраняване на енергия и на станции за зареждане на електромобилни в сгради и на прилежащ терен.*

## Необходими действия

Да се въведат поетапно, от малки инсталации в урбанизирана среда до средни и големи мощности, отговарящи на определени изисквания, на уведомителни режими за тяхното изграждане. В гражданското право у нас да се въведе правната форма на декларация на изпълнението под отговорност на собственика. За целта е необходимо да се проведе обществен дебат в експертните и академични среди, който да предизвика промени в законодателството за енергията от ВИ.

## Мотиви

Настоящото предложение цели въвеждането на нова правна конструкция в законодателното поле – "уведомителен режим с декларация на изпълнението под отговорност на собственика".

Елементи на подобен режим съществуват в много развити технологични държави като "обособени полета на юридическа регулация" без да предизвикват противоречивост и непоследователност в правоприлагането.

Целта на въвеждането на подобно законодателство е максималното облекчаване и ускоряване на инвестиционните процеси в най-високотехнологичните и динамични

инвестиционни области на енергетиката, в които размерът на инвестиционните проекти е предимно малък и среден, а инвеститорите са лица и дружества, които не разполагат с обособени административно-юридически подразделения и за които непомерната административна тежест по разрешаването на строителството и съгласуването на изграждането на проекти за чиста енергия е аргумент за прегратяване на проекта.

### **Оценка на въздействието**

Въвеждането на "уведомителен режим с декларация на изпълнението под отговорност на собственика" за проекти в областта на "малката" чиста енергия ще даде възможност за радикална промяна на инвестиционната среда и за изход от патовото състояние на подсектора, в което той се намира в момента.

## **5. Предложения за промени в законодателството за развитието на енергийни общности, разпределеното производство и електромобилността:**

### **(13) Въвеждане на максимален срок за разрешаване на изграждането на директни електропроводи и топлопроводи за обслужване на енергийни общности**

*Разрешаването на изграждане на директни енергопроводи с преминаване на общински имоти за създаване на Енергийни Общности да се съгласува от общините в срок от 21 календарни дни.*

*Дела, свързани с изграждане на директни енергопроводи да се разглеждат в режим на бързо съдебно производство.*

### **Необходими действия**

Да се предвидят съответните максимални срокове за съгласуване и разрешаване в законодателство, регулиращо строителството на енергийни обекти – включително в Закона за устройството на територията и в Наредба 6 към Закона за енергетиката. Да се въведе концепция за «мълчаливо съгласие» на институциите, носещи административни пълномощия в процедурите за разрешаване и съгласуване на строителството (мрежови оператори, общински администрации, органи на строителния контрол).

### **Мотиви**

Директните електропроводи между участници в енергийни общности – производители и потребители на локално произведена енергия в общността – са основна инфраструктура, която дава възможност за ефективно и гъвкаво производство на енергия от ВИ, с гарантирано потребление в рамките на общността, без да се създава допълнително

техническо натоварване върху местните съоръжения на преносната и разпределителните мрежи.

Бързото и с ясна перспектива и срокове изграждане на директни елеткропроводи и топлопроводи е главният фактор за създаване на икономически ефективни енергийни общности и е основен елемент на инвестиционния процес. Практиката от последните десетилетия показва, че общинската администрация и операторите на мрежи могат при необходимост да съгласуват изграждането на локални енергийни съоръжения в най-кратки срокове, но в реалната административна правило между тях отсъства оперативна координация и партньорство, което води до прилагането на максималните законови срокове, често с отсъствие на обратна връзка и диалог с инвеститора и с принуда за повторно изпълнение на процедурите, в ущърб на инвестиционния процес.

Изграждането на директни електропроводи се усложнява поради липсанта на практика и неразбирането на правоприлагащите организации (оператори на мрежи и общински администрации) на разликата между разпределителните мрежи и частните нелицензирани енергийни инфраструктури. Масовият отказ за съгласуване на изграждането на директни енергопроводи и тяхното фактическо изграждане без уведомяване правят срочно необходимо въвеждането на специална нормативна конструкция, допълваща и поясняваща общите норми.

### **Оценка на въздействието**

Въвеждането на максимален срок за административни процедури с ниска сложност и типичен материален състав следва добрите практики в много водещи държави и ще доведе до активизация на сектора на зелената енергетика в урбанизирана среда и на разпределеното производство, потребление и съхраняване на енергия в енергийни общности.

### **(14) Облекчения в местните данъци и такси за обекти с високо потребление на енергия от ВИ**

*Да се въведат нарастващи облекчения в местните данъци и такси за имоти, които ползват над 5% собствена енергия от ВЕИ, ползват над 5% енергия от ВЕИ, доставяна в рамките на енергийна общност по директни енергопроводи, или които са постигнали подобряване на ефективността на Крайното Енергийно Потребление над 5%.*

### **Необходими действия**

От страна на обществените организации в енергетиката да се инициира обществено обсъждане и да се формира политически консенсус за въвеждането на целеви данъчни облекчения за обекти, с висок процент потребявана енергия от ВИ. От страна на парламентарно представена политическа сила да се внесат за разглеждане и да се приемат промени в Закона за местните данъци.

## **Мотиви**

Изграждането на инсталации за локално производство и потребление на енергия от ВИ, както и увеличаването на дела на енергията от ВИ в икономиката както от локални, така и от инсталации свързани към енергийните мрежи има значителен мултипликативен ефект. За съжаление, механизмите за стимулиране на навлизането на чистата енергия, с които разполага действащото законодателство (директни финансови стимули, гаранции за присъединяване, въвеждане на специализирани административни пътеки) не показваха ефективност в случаите на малката зелена енергетика – енергетиката на разпределеното производство и потребление на чиста енергия.

Основната причина за това бе негласната презумпция за ниска икономическа ефективност на големите нови on-grid ВЕИ инсталации, които произвеждат енергия по цена, която е много по-висока от цената на традиционните централи и съществуващите ВЕЦ.

В условията, когато са изчерпани икономическите възможности за въвеждане на скъпи ВЕИ мощности, изискващи значителни мрежови инвестиции е необходимо да се предвидят целеви стимули за собствениците на частни обекти и сгради, които са готови да инвестират в изграждането на малки инсталации за производство на енергия от ВИ в урбанизирана среда.

## **Оценка на въздействието**

Данчъчните облекчения за висок процент на потребявана енергия от ВИ в имоти и обекти са не само ефективен финансов стимул, но и действена мярка, която предизвиква разгласа на опита за разпределено производство и ползване на енергия от ВИ.

Мярката ще доведе до ръст на разпределеното производство и ползване на енергия от ВИ в урбанизирана среда.

### **(15) Задължителни минимални технически изисквания към инфраструктурата за бързо правотоково зареждане**

*В "Закона за насърчаване на електрическата мобилност" да се въведат задължителни минимални технически изисквания за станциите за правотоково зареждане с мощност над 22 kW по отношение на:*

- сигурността на работа на станциите, ако са разположени в места с неограничен достъп на хора (с достъп на лица, които не са преминали курс за безопасна работа със станцията)*
- отдалечената профилактика, диагностика на работата и автоматизираното управление на станцията за предотвратяване на аварийни ситуации;*

## **Необходими действия**

Проектът на Закон за насърчаване на електрическата мобилност, изработен през 2022 г. включва текстове с минимални технически изисквания. До настоящия момент законът не е приет, тъй като е с по-нисък законодателен приоритет. Необходимо е законопроекта да бъде приет с предложените първоначално от Министерството на иновациите и развитието текстове.

## **Мотиви**

По своите технически характеристики бързата правотокова зарядна инфраструктура представлява съоръжения с аналогична мощност и работни параметри на трансформаторните постове от средно на ниско ниво на напрежението. Към момента в енергийното законодателство у нас няма въведени технически норми, аналогични на нормите приложими към трансформаторните постове, които да регулират работата на бързите зарядни станции с висока мощност. Тези станции се третират като зарядни точки, които трябва да отговарят на изискванията за електрически устройства, без да се взема предвид тяхната много висока мощност, факта, че в тях се осъществява трансформация на енергията, че въвеждането на режим на охрана на работното пространство, на периметъра и на допуск към тях (както при трансформаторните постове) не е възможно, и че станциите за зареждане като правило са разположени непосредствено в среда на движение на хора и автомобили.

Без съмнение, по отношение на бързите зарядни станции с висока мощност трябва да се приемат охранителни и контролни норми, които могат да включват както признаването им за източник на повишена опасност, така и минимални технически норми за гарантиране на сигурността и за предотвратяване на аварийни ситуации.

## **Оценка на въздействието**

Въвеждането на минимални технически изисквания за поддръжката, наблюдението и профилактиката на бързите правотокови зарядни станции ще предотврати неизбежни аварийни ситуации, които могат да подкопаят доверието към новата технология и да забавят развитието на електромобилния сектор у нас.

### **(16) Забрана за техническо диспечирание на електрозарядната инфраструктура извън територията на България. Включване на обектите за управление на бързата зарядна инфраструктура в определението на стратегическите обекти**

*Да се въведе в Закона за насърчаване на електрическата мобилност и в приложимото законодателство за Държавната агенция за национална сигурност забрана за управлението и техническата комуникация на електрозарядна инфраструктура да се използват сървъри, носители на бази данни и изчислителни центрове разположени извън територията на България, както и на такива, комуникацията с които се осъществява през международна облачна среда. Изчислителните центрове за*

*управление на зарядната инфраструктура да се признаят като "стратегически обекти".*

### **Необходими действия**

Проектът на Закон за насърчаване на електрическата мобилност, изработен през 2022 г. предвижда забрана за разполагане на обекти за техническо диспечирание на електрозарядната инфраструктура извън територията на България. До настоящия момент законът не е приет, тъй като е с по-нисък законодателен приоритет. Необходимо е законопроекта да бъде приет с предложените първоначално от Министерството на иновациите и развитието текстове.

В Постановление № 181 от 20 юли 2009 г. за определяне на стратегическите обекти и дейности, които са от значение за националната сигурност да се добави нова категория обекти - за управление на бърза зарядна инфраструктура.

### **Мотиви**

Директива 2016/1148/ЕС от 6 юли 2016 година относно мерки за високо общо ниво на сигурност на мрежите и информационните системи в Съюза въвежда изисквания за техническата сигурност на инфраструктурите, които в ЕС се признават като критични.

Директива 2010/40/ЕС относно рамката за внедряване на интелигентните транспортни системи в областта на автомобилния транспорт и за интерфейси с останалите видове транспорт въвежда понятието „интелигентни транспортни системи“, транспонирано в § 1, т. 40 от допълнителните разпоредби на Закона за автомобилните превози.

Електрозарядната инфраструктура у нас до сега не е призната като критична, въпреки това, че е включена в индикативните приложения на Директива 2016/1148. Бързата зарядна инфраструктура с висока мощност по своите технически характеристики и функционални параметри е близка, а често, аналогична на трансформаторните съоръжения в енергетиката и би следвало към нея да се прилагат норми, аналогични на определението за "критична инфраструктура" в Закона за енергетиката: ДР 29а. „Критична инфраструктура в енергетиката" е елемент, система или части от нея, които са от основно значение за енергийната сигурност на страната и чието нарушаване или унищожаване би имало значителни последици върху жизненоважни обществени функции, здравето, безопасността, сигурността, икономическото или социалното благосъстояние на населението.

В допълнение на нормите на Закона за енергетиката са положенията на Наредбата за минималните изисквания за мрежова и информационна сигурност, ПМС 186 от 2019 г., Закон за киберсигурността - оператори на съществени услуги (препис на Директива 2016/1148). ПМС № 181 от 2009 г. определя стратегическите обекти и дейности, които са от значение за националната сигурност, като се системно се базира на характеристиките и определенията на обекти и дейности дадени в специалното законодателство.



Въпросът за признаването на бързата зарядна инфраструктура с висока мощност за критична има различни аспекти, които от практическа гледна точка са извън законодателния фокус, поради ниската зрялост на електромобилния сектор към момента – например, няма въведен технически норми, които да определят формалната граница между електрозарядни съоръжения със сравнително ниска мощност, по-близка до мощността на битовите електрически машини и съоръжения и съоръженията с висока и много висока мощност, които са аналогични и превишават мощността на масовите трансформаторни постове в разпределителните мрежи. Ето защо е целесъобразно на този етап да се въведат частични, минимални изисквания за сигурността и начина на експлоатация на електрозарядните съоръжения, най-важното от които е изискванието за техническо диспечеране на обектите и мрежите в рамките на суверенната територия на страната.

За сигурността на експлоатация, за защитата на оборота на данните и за защитата от терористични заплахи е необходимо обслужващите бързата зарядна инфраструктура сървъри, носители на бази данни и изчислителни центрове да бъдат разположени на територията на РБългария, както и да бъде забранено преминаването на данните през неконтролирана международна облачна среда.

Причините за горните изисквания са три:

първо, необходимо е компетентните органи на националната правозащитна и правоохранителна система да имат възможност за оперативен контрол и достъп до всички елементи на техническото управление на електрозарядната инфраструктура;

второ, необходимо е да бъде изключен риска от преминаване на реалновременен трафик през многокомпонентна облачна среда;

трето, преди приемането на общностно законодателство, въвеждащо общи за Европейския Съюз правозащитни и правоохранителни институции и инструменти е невъзможно да бъде гарантирано достатъчно ниво на сигурност и противотерористична защита на управляващите и контролни инфраструктури извън територията на съответната държава, включително, контрола на заетия персонал, спазването на процедури за защита и сигурност и т.н.т.

В случая е необходимо да се прави разлика между техническа управляваща инфраструктура (аналогична на Централното Диспечерско Управление на ЕСО ЕАД и диспечерските центрове на операторите на електроразпределителните мрежи) и обектите и туловете за управление на търговската дейност на бързата зарядна инфраструктура, които имат юридическия статус на интернет магазин, и съответно се подчиняват на приложимото общностно и национално законодателство.

Аварийното управление и техническото управление на силови енергийни инсталации (правоковите бързи зарядни станции) не може да се осъществява без национално присъствие на квалифициран персонал, от други части на континента или по Интернет линии, над които Българската държава няма суверенен контрол. В бъдеще, с увеличаването на броя и мощността на правоковите бързи зарядни точки у нас към командните

управляващи центрове ще бъдат предявени и технически изисквания, потдобни на тези в Енергетиката. Аналогичните съоръжения в енергетиката - Централното диспечерско управление и териториалните диспечерски управления на ЕСО и диспечерските центрове на операторите на електроразпределителните мрежи отговарят на най-строги технически изисквания по силата на Закона за енергетиката и ред наредби, които правят невъзможно изграждането им извън територията на РБългария, на която действат националните правила за електроенергенергийната система и механизмите за проверка на тяхното изпълнение.

### **Оценка на въздействието**

Техническото управление на бързата зарядна инфраструктура от дата центрове на територията на Република България ще гарантира в голяма степен ефективността и устойчивостта на управленските алгоритми и действия и ще повиши антивандалската и антитерористическата устойчивост на зарядната инфраструктура.

### **(17) Цели по общини за развитие на електрическата мобилност**

*В Закона за насърчаване на електрическата мобилност да се въведат задължителни минимални цели по общини, а в рамките на общините - по населени места и райони за изграждане на правотокова електрозарядна инфраструктура, захранвана над 30% с енергия от ВЕИ по директни електропроводи в рамките на енергийни общности. Да се предвидят срокове и санкции за неизпълнение на целите.*

### **Необходими действия**

Проектът на Закон за насърчаване на електрическата мобилност, изработен през 2022 г. включва въвеждането на минимални цели по общини, а в рамките на общините - по населени места и райони за изграждане на правотокова електрозарядна инфраструктура. До настоящия момент законът не е приет, тъй като е с по-нисък законодателен приоритет. Необходимо е законопроекта да бъде приет с предложените първоначално от Министерството на иновациите и развитието текстове.

### **Мотиви**

Инсталирането на бърза правотокова зарядна инфраструктура е необходимо условие за увеличаването на броя на електрическите превозни средства в дадения район. Световният опит показва, че инсталирането на бърза зарядна инфраструктура е винаги партньорски процес, в който общините играят водеща роля, първо, като директни инвеститори и организиатори на пилотни проекти, второ, като институция с административни пълномощия, от чиято положителна позиция по отношение на дадения проект де-факто зависят сроковете и благоприятния изход от разрешителните и съгласувателни процедурите.

Настоящото предложение има за цел да въвлече общините в развитието на сектора и да ги ангажира с постигането на реални показатели в областта на електромобилността, които да

са насочени към реализацията на проекти с висока възвращаемост и с висока икономическа целесъобразност за общината.

### **Оценка на въздействието**

Определянето на конкретни цели по общини за изграждане на правотокова електрозарядна инфраструктура ще промени дневния ред на общинските администрации и ще направи проектите за изграждане на зарядна инфраструктура приоритетни. От една страна, това ще създаде стимул за търсене и съгласуване на инвестиционни схеми за изграждане на бърза зарядна инфраструктура с участие на самите общини, а от друга страна, изискването за 30% зареждане с евтина енергия от локални ВИ ще доведе до инсталирането на зарядни точки с ниски цени на услугите, които ще дадат възможност за развитие на икономически ефективна електрическа мобилност, изгодна за общините и за местните инвеститори. Така, реализираните проекти в рамките на минималните цели по общини ще играят ролята на тригер за развитието на сектора на електрическата мобилност и смарт енергетиката в общините.

### **(18) Защита срещу икономически неефективни дейности в сферата на електрическата мобилност с възможен корупционен елемент**

*Да се въведе административна отговорност за случаите на изграждане с участието на общините, с използването на публични средства или върху общински или държавни терени на електрозарядна инфраструктура с предвидена неикономически висока цена на услугата (цена на услугата, при която експлоатацията на икономичния среден клас електромобили е по-скъпа от експлоатацията на автомобили с ДВГ) или без извършен икономически анализ на ефективността на електрозарядните съоръжения.*

### **Необходими действия**

Проектът на Закон за насърчаване на електрическата мобилност, изработен през 2022 г. предвижда изисквания за икономическата ефективност на проекти за публична зарядна инфраструктура с участието на общините, на публични терени или с публично финансиране. Предвидените мерки в проекта са предмет на експертен дебат, тъй като в юридическата практика и доктрина от една страна, въвеждането на подобни изисквания може да доведе до ограничаване на икономическата свобода на стопанските субекти, а от друга, очевидна и обществено призната е необходимостта от законов ангажимент на органите на местното самоуправление да не реализират бизнес проекти с отрицателна възвращаемост.

До настоящия момент законът не е приет, тъй като е с по-нисък законодателен приоритет. Необходимо е законопроекът да бъде приет с предложените първоначално от Министерството на иновациите и развитието текстове.

### **Мотиви**

Европейската практика показва, че поради липса на практика и първоначален обществен опит, общинските администрации са склонни да влизат в партньорски отношения с

инвеститори за изграждането на зарядна инфраструктура без оглед на дългосрочните икономически последици за общината и без реален контрол (с “грижата на добър стопанин”) върху параметрите на проектите. Като резултат възниква риск от изграждане на зарядни инфраструктури с изкуствено завишени инвестиционни цени (при огромни ценови разлики на световните пазари) и занижени функционални и експлоатационни параметри, които се експлоатират с максимални, неикономически цени на услугата и генерират свръхпечалба, която често може да надвишава 800% - 900%.

За да се даде възможност на общините за противодействие на агресивен инвеститорски натиск и за да се регулира инвестиционния процес е необходимо да бъдат въведени минимални изисквания за реализацията на справедлив и икономически обоснован инвестиционен процес в електромобилността в полза на жителите на общината. За целта е необходимо нормативно да се въведе минимално базово изискване за икономическа целесъобразност на изграждането на зарядна инфраструктура с участието на общината – а именно, цената на услугата на тази инфраструктура да бъде равна или по-добра от референтната цена за зареждане на стандартен електромобил, при която той става е по-ефективен в експлоатацията от автомобил с LPG.

### **Оценка на въздействието**

Въвеждането на административна отговорност на длъжностни лица за реализация на проекти за зарядна инфраструктура с неикономически висока цена на услугата ще доведе до бързо развитие на електрическата мобилност в населените места, поради развитието по места на мрежи от зарядни точки, които предлагат икономически изгодно зареждане на електрически превозни средства.

### **(19) Изключение за кредитно финансиране на проекти в областта на зелената енергия и електрическата мобилност с участие на общините**

*В Закона за общинския дълг, Закона за публичните финанси и в подзаконовите актове към тях да се въведат специални норми, даващи възможност за извънредно изграждане на ВЕИ инсталации и Енергийни Общности с производство на енергия от локални източници, и електрозарядна инфраструктура свръх нивата на задължнялост на общината, при условие на реализация на проекти с възвращаемост под 10 години и при доказано с икономически анализ наличие на ежегодни конкретни икономически ползи за местната общественост и бизнес от проекта в размер над 20% от стойността на проекта.*

### **Необходими действия**

Да се инициира дебат от страна на обществените организации в енергетиката за да се постигне обществено осъзнаване и консенсус, след което от името на парламентарно представените политически сили да се внесат във визираните закон промени, които да дадат възможност на общините да извършват целеви инвестиции в икономически изгодни проекти, свързани със зелената енергия.

## **Мотиви**

Приложимото законодателство в областта на поемането на дълг и размера на задължнялостта на общините не прави разлика между поеманния с крайна цел проекти с ниска и висока рантабилност, като неговата единствена задача е да не допусне извънредно задължняване на отделни общини, особено от страна на отделни администрации в процеса на изборни преходи.

Отсъствието на предметен целеви подход в нормативната база води до това, че инвестиционни проекти, които изискват участието на общините (например, в областта на зелената енергетика и електромобилността) и които имат висока и много висока норма на възвращаемост и значителен мултипликационен ефект за икономиката и социалния сектор на съответната община като правило не са високоприоритетни от комуникативна и социална гледана точка. Особено голям е проблема за проекти, свързани с ангажиментите на РБългария по зеления пакт за Европа и по законодателния пакет на Европейския Съюз "Подготвени за цел 55", за които е необходимо поемане на дълг с кратки срокове на възвръщаемост с реализация на високорентабилни инвестиционни проекти в областта на зелената енергетика.

За целта е необходимо в нормативната база, регулираща поемането на дълг от общините да се прецизира целта на дълга и проектната рентабилност на инвестиционните проекти, както и да се формулира понятието за отговорността на общинските администрации като добър стопанин в рамките на съответния инвестиционен проект за разпределение производство и потребление на енергия от ВИ.

## **Оценка на въздействието**

Въвеждането на гъвкаво законодателство за поемане на общински дълг за високорентабилни проекти в областта на зелената енергетика и при ясни ангажименти на общинските администрации ще ускори навлизането на зелената енергетика и електрическата мобилност с многобройни позитивни ефекти и резултати за икономиката, социалната сфера и екологията в съответните общини.

### **(20) Признаване на бързата зарядна инфраструктура като критична**

*Бързата правотокова зарядна инфраструктура с мощност над 22кВ да се признае като "критична инфраструктура" със значение за националната транспортна и икономическа сигурност.*

## **Необходими действия**

Да се инициира дебат от страна на обществените организации в енергетиката за да се постигне обществено осъзнаване и консенсус, след което от името на парламентарно представените политически сили да се внесеат съответните нормативни дефиниции в Закона за енергетиката и в Закона за насърчаване на електрическата мобилност (които

системно да отговарят на определението за "стратегически обекти" в ПМС № 181 от 2009 г.). Да се внесат съответстващи текстове в бъдещия Закон за противодействие на тероризма.

### **Мотиви**

В съответствие с чл.2 на Директива (ЕС) 2022/2557 за устойчивостта на критичните субекти, т.4 „критична инфраструктура“ означава актив, съоръжение, оборудване, мрежа или система или част от актив, съоръжение, оборудване, мрежа или система, които са необходими за предоставянето на основна услуга;" и т.5 „основна услуга“ означава услуга, която е от критично значение за поддържането на жизненоважни обществени функции, икономически дейности, общественото здраве и обществената безопасност или околната среда" и т.(г) "Автомобилен транспорт" от Приложението към Директивата, което посочва секторите и подсекторите в които ЕС включва интелигентните транспортни системи в качеството на критична инфраструктура, а също така, в съответствие с чл.4, т.1 от Директива 2010/40 относно рамката за внедряване на интелигентните транспортни системи в областта на автомобилния транспорт и за интерфейси с останалите видове транспорт, която посочва, че „интелигентни транспортни системи“ или „ИТС“ означава системи, при които се прилагат информационни и комуникационни технологии в областта на автомобилния транспорт, включително инфраструктура, превозни средства и ползватели, и в управлението на движението и управлението на мобилността, както и за интерфейси с останалите видове транспорт".

### **Оценка на въздействието**

Нормативното признаване на бързата правотокова зарядна инфраструктура с мощност над 22кВ като "критична инфраструктура" със значение за националната транспортна и икономическа сигурност ще създаде законов ангажимент на ДАНС и на специализираните органи за борба с тероризма за наблюдение на състоянието на сигурността, включително, за оперативна реакция за приемане на превантивни защитни мерки.

### **(21) Признаване на монополното положение в зареждането на електрически превозни средства като заплахата за националната транспортна сигурност**

*В Закона за насърчаване на електрическата мобилност да се внесе конкретно определение за "монополно положение" в зареждането на електромобили в отделен регион, за всеки тип зареждане.*

### **Необходими действия**

Проектът на Закон за насърчаване на електрическата мобилност, изработен през 2022 г. включва определение за "монополно положение" в зареждането на електромобили в отделен регион, за всеки тип зареждане. Въпросните текстове в Закона са предмет на екпертен дебат, поради отсъствието на възможност за превантивно действие в съществуващото у нас антимонополно законодателство.

До настоящия момент законът не е приет, тъй като е с по-нисък законодателен приоритет. Необходимо е законопроекта да бъде приет с предложените първоначално от Министерството на иновациите и развитието текстове.

### **Мотиви**

В следващите 5-7 години електромобилите ще станат преобладаващ тип товарен, пътнически и частен транспорт в държавите от Европейския Съюз и ще се превърнат в главен конкурентен фактор, който определя ефективността на транспортния сектор в дадена държава, регион и община в сравнение с останалите в икономическата среда.

Главният фактор за развитието на електрическата мобилност в дадения регион, община и населено място е изпреварващото разполагане на бързозарядна инфраструктура, за която са необходими локации с обществен достъп и възможност за снабдяване както от преносната и разпределителните мрежи, така и по директни електропроводи от локални инсталации за производство на енергия от ВИ. Допълнително ограничение за подходящите локации е тяхното разположение в урбанизирана среда, поради невъзможността от масово зареждане сутрин и вечер извън населените места (както ясно показва опита на САЩ от последните години).

По технически оценки на операторите на мрежи, в РБългария има по-малко от 800 локации с изброените характеристики и капацитет за зареждане на 5 – 15 електромобила с индивидуална мощност 200кВ. Поради много малкия размер на сегмента и сравнително неголемите необходими инвестиции за неговото развитие е важно да не се допуска монополизация от един или от картел собственици, които ще могат да поддържат монополно високи цени на услугите по зареждане, при високи нива на монополна свръхпечалба.

### **Оценка на въздействието**

Въвеждането на пряка забрана за монополизация на услугите по зареждане на електромобили над определено ниво ще гарантира бързото развитие на сектора с конкурентно ниски цени на услугите до нива, осигуряващи конкурентността на електромобилния транспорт в сравнение с автотранспорта с LPG (най-евтино изкопаемо гориво в момента).

### **(22) Задължения на собствениците на бърза зарядна инфраструктура за поддръжка и профилактика на зарядните станции**

*Да се въведат конкретни технически задължения на собствениците на бърза зарядна инфраструктура по отношение на поддръжката на съоръженията и на техни я технически мониторинг.*

### **Необходими действия**

Проектът на Закон за насърчаване на електрическата мобилност, изработен през 2022 г. включва задължение на собствениците на бърза зарядна инфраструктура за техническа поддръжка и профилактика на зарядните станции.

До този момент законът не е приет, тъй като е с по-нисък законодателен приоритет. Необходимо е законопроекта да бъде приет с предложените първоначално от Министерството на иновациите и развитието текстове.

### **Мотиви**

Публичната бърза зарядна инфраструктура по своя характер е източник на повишена опасност и е част от инфраструктурата от критично значение за транспорта и икономиката на страната. Освен това, изграждането ѝ ангажира определени ресурси от преносната способност на националната енергийна инфраструктура.

Поради значението на бързата зарядна инфраструктура за транспорта в района /общината и поради нейната сложност нейните собственици носят ангажимент към икономическите оператори, който следва да се потвърди в чрез нормите на Закона за насърчаване на електрическата мобилност: че ще я поддържат във функционална изправност с грижата на добър стопанин.

### **Оценка на въздействието**

Въвеждането на законово задължение на собствениците на бърза зарядна инфраструктура за поддръжка и профилактика на зарядните станции ще гарантира техническата изправност на зарядните станции, като се има предвид тяхната много висока мощност и потенциалната опасност от аварийни ситуации в извъншатни ситуации след години на експлоатация и натрупване на пренебрежими в практиката технически проблеми и неизправности – например, нарушения на корпуса, неизправно функциониращи елементи на силовата автоматика и т.н.т.

### **(23) Да се въведе законово изискване за специален подзаконов акт – наредба за организацията и дейността на бързата зарядна инфраструктура**

*Изискванията към бързата зарядна инфраструктура да съответстват на изискванията към трансформаторните постове със сравнима мощност и към инфраструктурата за управление в енергетиката.*

### **Необходими действия**

Да се внесат изменения в Закона за енергетиката и/или в бъдещия Закон за насърчаване на електрическата мобилност.



### **Мотиви**

За правилното, безопасно и устойчиво управление и работа на бързата зарядна инфраструктура е нужно да се предвиди приемането на специален подзаконов акт с техническа насоченост, подобен на Наредба № РД-16-57 за дейността на операторите на електроенергийната система и на разпределителните мрежи, както и на оперативния дежурен персонал от електроенергийните обекти и електрическите уредби на потребителите.

### **Оценка на въздействието**

Бързата електроразрядна инфраструктура ще бъде разглеждана като отделен клас електросилова апаратура, която изисква особен тип поддръжка и превантивно обслужване, тъй като се разполага непосредствено в райони на движение и обитаване на хора. Кодификацията на техническите норми и изисквания ще предотврати неизбежни аварийни ситуации с участието на хора и транспортни средства, които в момента не се разглеждат като вероятни рискови събития.

ПРОЕКТ „АКТИВНИ ГРАЖДАНИ ЗА ЕНЕРГИЙНО НЕЗАВИСИМИ ОБЩИНИ“ се осъществява с финансовата подкрепа на Исландия, Лихтенщайн и Норвегия по Фонд Активни граждани България в рамките на Финансовия механизъм на Европейското икономическо пространство.  
[www.activecitizensfund.bg](http://www.activecitizensfund.bg)



Повече информация за проекта:  
<https://citizenercom.eu/>



„Асоциация на българските градове и региони“  
/АБГР/ – водеща организация

Партньори:



„Институт по предприемачество, устойчиво развитие и иновации“  
/ИПУРИ/



„Български Енергиен и Минен Форум“  
/БЕМФ/



B16 Urban Energy AS, Осло, Норвегия